

Yıllardan beri çok az Türkçe kitap okudum. Edebiyatla ilişkiyi zaten kesmiştim; sosyoloji, sosyal psikoloji, felsefe, politik bilim gibi konularda ise kitapları daha Türkçede yayınlanmadan İngilizce veya Almancasından okuyordum. Bir türlü rahat bırakmayan edebiyat uğraşına dönmeye karar verince önce yeniden iyi bir edebiyat okuru olmak gerekiyordu. Bu arada çok sayıda kitabı paylaşan siteler keşfettim ve özellikle edebiyat kitaplarını indirdim. Kaç tane saymadım ama en az 500 vardır ve çeviri bolluğu karşısında hayret ettim. Türkiye yayınevleri dünya edebiyatını iyi izliyorlar ve çok sayıda çeviri yapıyorlar. Nobel Edebiyat Ödülü kazanan yazar hemen çevriliyor ve önemlisi yazdığı dilden çevriliyor. Mesela Çin’de bu ödülü kazanan yazarın kitabı Çince’den çevrilmişti. Bazı yazarların –Virginia Woolf gibi- bütün yapıtları çevrilmiş. Tolstoy’un adını duymadığım kitapları da çevrilmiş. Binbir Gece Masallarını çeviren –daha önce de çevrilmişti- ve iki büyük ciltte yayınlayan Yapı Kredi Yayınları iyi çalışmış... Keza İletişim de...

Türkçe roman ve öykücülüğünün son yirmi yılda gösterdiği büyük gelişmede bu yoğun edebiyat çevirisinin önemli rolü olmalı... Hangi konuda olursa olsun iyi şeyler üretmek istiyorsanız dünyayı izleyeceksiniz. Her yayın İngilizcede yayınlanmamış olabilir, bazıları sadece Almancada ya da İspanyolcada bulunuyor. Herkes de bunları bilemez ama bunlar genellikle İngilizceye çevrilir. Nedenini bilmiyorum ama Fransızcada çıkan önemli her yapıt –edebiyat veya edebiyat dışı- Almancada yayınlanır. Fransa’da Almancadan yapılan çevirilerde benzeri durum yoktur.

Edebiyat dışındaki alanlarda ise Türkçeye çeviri –bazı örnekler dışında- hayli geriden geliyor. Foucault’nun çok sayıda yapıtının çevrilmiş olmasına hayret ettim, beklemiyordum. Çevrilenlerin en az dört katı kadar da çevrilmemiş olan bulunuyor. Bir de “Seçme Yazılar” başlığıyla kitap yayınlamak bence uygun değildir. Kim seçiyor, editör. O yazarda neyin önemli olduğuna kendisi karar veriyor ve okuru da yönlendirmiş oluyor. Halbuki editörün önemli bulduğu önemli olmayabilir de. Bu nedenle bütün yazıları çevirmek doğru olandır, kararı okur verir.

Foucault’yu bulabilirken Habermas’ın kitaplarını Türkçede bulmak zor ya da çevrilmemiş çok sayıda önemli kitabı bulunuyor. Kendisi yaşayan en büyük filozof kabul ediliyor -90 yaşında- ve halen üretiyor. Alman geleneğine uygun olarak sosyolog ve felsefeci... Bu anlayış Frankfurt Okulu’ndan gelir, Adorno ve Horkheimer de böyleydiler. Reiner Forst’un kitaplarını hiç görmedim ki Almanya’nın önemli bir ahlak felsefecisidir. Dahası Axel Honneth’in sınıf mücadelesi teorisine önemli katkı sayılan Tanınma ile ilgili kitapları da Türkçede bulunmuyor. Bu teoriden kimlik ve mücadeledeki yeri anlayışına geçilebilir.

Belirli teorilerden hoşlanmayan insanlar sanıyorlar ki bu teoriler yok sayılınca ortadan kalkacaklardır. Daha çok beklersiniz!

Reel sosyalizmin çözülerek tarihe karışması ve sonrasında ortaya çıkan toplumlarla –reel sosyalizm sonrası kapitalizm- ilgili çeviri de görmedim. Bu konuda çok kitap var ve hepsine de iyidir denilemez ama epeyce iyi kitaplar da bulunuyor. Bu kitapları izlemeden, Türkçeye çevirmeden bu alanda önemli bir görüş üretemezsiniz. Sıkça görüldüğü gibi ancak kafadan atarsınız.

Bu kitaplardaki görüşler hoşunuza gitmeyebilir ama öğrenilmeleri gerekir. Zaten sorun da buradadır; hoş gitmeyen bazı sorulara cevap verilemeyince yok saymak bazılarınca en iyisidir.

Mesela Bulgaristan devrim öncesinde az gelişmiş bir kapitalist ülkeydi, yarı feodal değildi, küçük köylü ülkesiydi. Devrimden sonra proletarya diktatörlüğü kurulduğu ilan edildi ama proletarya çok azdı. O zaman bu nasıl oldu ya da gerçekleşen proletarya-küçük köylü diktatörlüğü müydü? Pratik, marksist sosyalizm teorisini alt üst ediyor ve bunu yok sayarak herhangi bir sonuca varamazsınız.

Çok önemli başka bir konu ve görece yeni sayılır: politik-etnolojik inceleme. Biz şimdiye kadar sosyalist olsun ya da olmasın bütün toplumların ekonomik-politik incelemesine alıştık; etnolojik incelemenin önemini bilmiyorduk. Mesela bir toplumda önemli bir konuda yönetim tarafından alınan karar tabana nasıl yansır, ne oranda ve nasıl değişir; bunu hiç düşünmemiştik. İnceleme yöntemlerini de bilmiyorduk.

İnsan bilmeyebilir ama öğrenebilir. Bir bölüm insan ise öğrenmek istemiyor ve varsın öğrenmesin.

Çevirilerin kötü olduğu başka bir alan da sosyolojidir. İşçilerin sayıca artması ve küçük üretim birimlerine dağılması, eski işçi sınıfı kültürünün kalmaması, sınıfsal dayanışmanın zayıflaması, sınıf içi parçalanmanın artması; bunlar sosyoloji ve sosyal psikolojinin konularıdır.

Türkçe kitaplar arasında

Engin Erkiner tarafından yazıldı
Salı, 26 Mayıs 2020 20:55 -

İlgilenmezseniz ilgilenmeyin tabii de nasıl olsa bu konular günün birinde kafanıza vuracaktır.

Arthur Schopenhauer'ın Die Welt als Wille und Vorstellung (İsteme ve Tasavvur Olarak Dünya) kitabı yayınlanmasından 200 yıl sonra ilk kez tam metin olarak Türkçeye çevrilmiş. İyi bir hizmet...

Türkçe felsefe diliyle sorunum var, anlamıyorum. İngilizce ve Almanca felsefi metinleri anlamak sorun değil ama Türkçede kullanılan değişik kavramların anlamını bilemediğim için anlamıyorum. Felsefe dilinin Türkçesi kolay iş değil tabii, çeviri yaparken kavram bulmak zor olmasa bile herkesin aynı kavramdan aynı şeyi anlaması ya da kavramın yerleşmiş olması gerekiyor. Bunun için zaman gerekli tabii...

Her şeye rağmen Türkçeye çeviriler özellikle edebiyat alanında oldukça zengindir. Günceli izliyorlar...